

BaBe!
Budi aktivna. Budi emancipirana.

Projekt je financiran sredstvima iz Rights, Equality and Citizenship programa (2014.-2020.) Europske unije.

Projekt HELPLINE - Policy paper : Primjena Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela u Republici Hrvatskoj od implementacije u hrvatsko kazneno procesno zakonodavstvo 17. srpnja 2017. godine kroz prizmu prava žrtava, sukladno Zakonu o kaznenom postupku i Zakonu o zaštiti od nasilju u obitelji, te poseban fokus na žrtve rodno uvjetovanog nasilja

O PROJEKTU

Projekt „How Expertise Leads to Prevention, Learning, Identification, Networking and Ending Gender Based Violence (HELPLINE)“ financiran je od strane Rights, Equality and Citizenship programa Europske unije, nositeljice B.a.B.e. — Budi aktivna. Budi emancipirana, Zagreb.

GLAVNI CILJ projekta je pružiti zaštitu i podršku ženama žrtvama rodnouvjetovanog nasilja promovirajući multidisciplinarni pristup predmetnom problemu.

SPECIFIČNI CILJEVI PROJEKTA:

- unaprijediti postojeći sistem podrške ženama žrtvama rodnouvjetovanog nasilja osiguravajući umnožavanje primjera dobre prakse, osiguravajući održiva policy rješenja u skladu s relevantnim EU direktivama, povećavajući kapacitete volontera/ki i stručnjaka/inja koji/e su u kontaktu sa ženama žrtvama nasilja te promovirajući suradnju među istima.
- povećati djelotvornu zaštitu i podršku ženama žrtvama rodnouvjetovanog nasilja unaprjeđenjem postojećih službi za podršku ženama žrtvama te postavljanjem temelja za SOS nacionalnu liniju za žene žrtve nasilja.
- povećati svijest o problemu rodnouvjetovanog nasilja i doprinijeti promjenama u stavovima i ponašanju vezanom uz predmetni problem.

PROJEKTNII PARTNERI:

- Udruga za podršku žrtvama i svjedocima, Hrvatska
- Institute for Labour and Family Research, Slovačka
- Pravosudna akademija, Hrvatska
- Policijska akademija, Hrvatska
- Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Hrvatska

UVOD

U srpnju 2017. Hrvatski sabor je izglasao izmjene Zakona o kaznenom postupku kojima se u nacionalni zakon implementiraju odredbe Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. godine o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela (u daljnjem tekstu Direktiva), Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. godine o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osoba i konzularnim tijelima, Direktive 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. godine o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u EU, Direktive 2014/62/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. godine o kaznenopravnoj zaštiti eura i drugih valuta od krivotvorenja, kojom se zamjenjuje Okvirnu odluku Vijeća 2000/383/PUP.

Većina odredbi propisana Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina u zadovoljavajućoj mjeri su prenesena u pravni poredak RH kao normativni okvir postupanja policije i pravosuđa. Postupovnim propisima su detaljno razrađena prava žrtava kaznenih djela kao što je pravo na uporabu svog jezika u postupku što uključuje stručnu pomoć tumača, pravo na novčanu naknadu, psihološku i drugu stručnu pomoć, pravo na zaštitu osobnih podataka, pravo na informiranost o "svom" predmetu, pravo na kontrolu primjene načela oportuniteta u fazi odlučivanja državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi i pravo na preuzimanje kaznenog postupka u slučaju odustanka državnog odvjetnika, te druga prava žrtava kaznenih djela. Postojećim normativnim rješenjima je položaj žrtve kaznenog djela, s obzirom na mogućnost da u postupku sudjeluje u svojstvu oštećenika, bitno osnažen kroz mogućnost aktivnog i djelotvornijeg sudjelovanja u kaznenom postupku.

Tako osnaženom pozicijom žrtve kaznenog djela značajno je uspostavljena ravnoteža odnosa sudionika postupka, jer žrtva kaznenog djela, koju posljedica kaznenog djela najizravnije i najteže pogađa, dobiva onu ulogu u postupku koja garantira ostvarenje minimuma obveze države da, u što je to moguće većoj mjeri, ublaži posljedice zločina koje trpi žrtva. Može se zaključiti da je Republika Hrvatska na dobrom putu da zadovolji sve uvjete propisane ovom Direktivom uz uvjet daljnjeg unapređenja praćenja provedbe zakona, integriranog djelovanja svih institucija i organizacija nadležnih za podršku i zaštitu žrtava te kontinuirane edukacije i senzibilizacije svih osoba koje kroz svoj rad dolaze u doticaj sa žrtvama kaznenih djela. Poboljšavanjem i homogeniziranjem tih aspekata znatno bi se poboljšala i ubrzala kvaliteta zaštite prava žrtava kaznenih djela. Valja pretpostaviti da će i planirano donošenje nove nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj biti značajan doprinos u tome smjeru.

Najvažnije izmjene prava žrtava kaznenih djela sadržana su u glavi V Žrtva, oštećenik, privatni tužitelj, koja u čl. 43. uz već do tada utvrđena prava žrtava kaznenih djela dodaje i druga prava normirana Direktivom te ih daje u slijedu: 1) pravo na pristup službama za potporu žrtvama kaznenih djela, 2) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom, 3) pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde, 4) pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka, 5) pravo da bude saslušana bez neopravdane odgode nakon podnošenja kaznene prijave te da se daljnja saslušanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe kaznenog postupka, 6) pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje,

7) pravo da se medicinski zahvati prema žrtvi poduzimaju u najmanjoj mjeri i samo ako su krajnje nužni za potrebe kaznenog postupka, 8) pravo podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu sukladno odredbama Kaznenog zakona, pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik, pravo biti obaviještena o odbacivanju kaznene prijave (članak 206. stavak 3. ovoga Zakona) i odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona te pravo preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika, 9) pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave (članak 206.a ovoga Zakona) i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku (članak 206.b ovoga Zakona), 10) pravo da na njezin zahtjev bez nepotrebne odgode bude obaviještena o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite, 11) pravo da na njezin zahtjev bude obaviještena o svakoj odluci kojom se pravomoćno okončava kazneni postupak, te druga prava propisana specijalnim zakonima.

Pojedinačna procjena žrtve najveći je novitet ZKP-a propisan člankom 43.a, kojom se tijela koja provode ispitivanja obvezuju da prije ispitivanja žrtve, u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela provedu pojedinačnu procjenu žrtve radi utvrđivanja postojanja potrebe za primjenom posebnih mjera zaštite te vrste posebnih mjera zaštite koje bi se trebale primijeniti (poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom). Pojedinačna procjena žrtve na odgovarajući način uključuje osobito žrtveterorizma, organiziranog kriminala, trgovanja ljudima, rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja i spolnog iskorištavanja ili zločina iz mržnje te žrtve s invalidnošću, ili šire tumačeći, pri poduzimanju pojedinačne procjene žrtve osobito se uzimajuu obzir osobne značajke žrtve, vrsta ili narav kaznenog djela i okolnosti počinjenja kaznenog djela. Pri tome se posebna pažnja posvećuje žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela, žrtvama kaznenog djela počinjenog zbog nekog osobnog svojstva žrtve, te žrtvama koje njihov odnos s počiniteljem čini osobito ranjivima.

Uzimajući u obzir specifične potrebe za žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima, što čini veliki spektar u smislu rodno uvjetovanog nasilja, zakonodavac je sada istima, uz prava koja pripadaju žrtvi općenito (članak 43. Zakona o kaznenom postupku), proširio krug prava na pravo 1) prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava, 2) na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, 3) da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba, 4) uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve, 5) zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja (članak 292. stavak 4. ovoga Zakona), 6) na tajnost osobnih podataka, 7) zahtijevati isključenje javnosti s rasprave. Žrtva u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite ima i pravo: 1) prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava, 2) da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba, 3) uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve, 4) zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja (članak 292. stavak 4. ovoga Zakona), 5) na tajnost osobnih podataka, 6) zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

Prilikom izrade Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. godine uzeti su u obzir standardi koje Republici Hrvatskoj nameću obveze iz Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP te Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja

nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Istanbulska Konvencija). Uvažavajući postojeće standarde zaštite od nasilja u obitelji, ZZNO transponirao je gore spomenutu Direktivu te time izričito propisao katalog prava žrtava slijedom čega je djelomično ispravljen nedostatak Prekršajnog zakona koji kao takav ne poznaje termin žrtve. S obzirom da ZZNO ne sadrži postupovne odredbe na odgovarajući način primjenjuju se odredbe Prekršajnog zakona. Tako su prekršajni sudovi nadležni za postupanje protiv počinitelja prekršaja nasilja u obitelji uz općinske sudove u kojima su oformljeni prekršajni odjeli. Usprkos tome što je gore spomenutim izmjenama ojačan procesni položaj žrtve, potreba za revidiranjem pojedinih zakonskih rješenja dovela je do izmjena ZZNO/17. Izmjene ZZNO/17 stupile su na snagu dana 1. siječnja 2020.g. s ciljem određivanja jasnijeg kriterija razgraničenja između prekršaja nasilja u obitelji i kaznenog djela nasilja u obitelji. Prema trenutno važećem zakonskom rješenju, tjelesno nasilje se definira kao primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda. Također, proširen je krug osoba na koju se zakon primjenjuje na način da uključuje i sve srodnike po tazbini do zaključno drugog stupnja te su pooštrene kazne za počinitelje prekršajnih djela nasilja u obitelji. Tako prava uređena ZZNO/17 kombiniraju prava iz ZKP-a (članak 43. st.1. toč.1-15 te 44.), ali uz njih i ona koja su svojstvena i smisljena za oblik nasilja u obitelji, a riječ je o pravu na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu, pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva.

Bez obzira na napredak u integraciji seksualnih i rodno zasnovanih zločina kroz prava žrtava koje smo gore spomenuli u kazneno pravo Republike Hrvatske, pravda još uvijek izmiče mnogim žrtvama. Mnogo je izazova i prepreka na putu učinkovite istrage i kaznenog progona takvih zločina. Također, iako je od uređivanja spomenutih zakona prošlo više od dvije godine, implementacija pojedinih prava žrtava i dalje su skopčana s teškoćama. Praksa ukazuje na probleme s kojima se susreću žrtve prilikom prijave nasilja. Naime, organizacije civilnog društva koje u svom radu pružaju pravnu i/ili psihološku pomoć žrtvama nasilja već dulje vrijeme ukazuju na navedenu problematiku, pa su stoga zamijećene poteškoće u implementaciji prava na pojedinačnu procjenu potreba žrtve, prava na pratnju osobe od povjerenja, kao i na provedbu zaštitnih mjera: obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji, udaljenja iz zajedničkog kućanstva i obveznog liječenja od ovisnosti. Iako se u manjoj mjeri na žrtve rodno uvjetovanog nasilja primjenjuje i pravo na novčanu naknadu za žrtve iz sredstava državnog proračuna, i taj institut je, uređen kao restriktivan instrument, te od istih uvjetuje tjelesne ozljede i zavisnost u odnosima, a kao naknadu veliki dio potreba žrtava nije ni promišljen. U području suzbijanja i borbe protiv rodno utemeljenog nasilja i nasilja u obitelji, izvještajnu godinu s jedne strane karakteriziraju naponi zakonodavca i prakse usmjereni ka ustrojavanju učinkovitijih mehanizama prevencije, procesuiranja i sankcioniranja rodno utemeljenog nasilja, ali s druge određena nesnalaženja kad su u pitanju izmjene i primjena zakonodavnog okvira u duhu ratificirane Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Konvencija). *Naime, iako se ratifikacijom, koja je u odnosu na Republiku Hrvatsku stupila na snagu 1. listopada 2018., omogućio početak rada na značajnijem unapređenju zakonodavnog okvira i prakse u suzbijanju rodno utemeljenog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja prema ženama, to se nažalost nije dogodilo na sustavan i integrativan način uz vodstvo struke.*¹

Jedna od obveza država članica EU koje su implementirale Direktivu o pravima žrtava prikupljanje je podataka. Članci 28. i 29., kao i uvodna izjava 64., odnose se na redovno praćenje provedbe Direktive. Istanbulska Konvencija naglašava potrebu za prikupljanjem

¹ Izvješće o radu za 2019. godinu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova str.90.

BaBe!
Budi aktivan. Budi emancipiran.

Projekt je financiran sredstvima iz Rights, Equality and Citizenship programa (2014.-2020.) Europske unije.

relevantnih statističkih podataka, posebno statistika razvrstanih prema spolu bi se bolje procijenilo opseg nasilja nad ženama; srednjoročne i dugoročne posljedice nasilja na žrtve; na zdravlje, socijalno i ekonomski troškovi; učinkovitost vlasti i pravnog sustava u borbi protiv nasilja nad žene; uzroci nasilja nad ženama, tj razlozi zbog kojih su muškarci nasilni i razlozi te zbog kojih društvo odobrava takvo nasilje; i razrada kriteriji mjerenja u području nasilja.²

² “An analysis of the Victims’ Rights Directive from a gender perspective”, Report prepared by Sylwia Spurek, PhD

PRAVA ŽRTAVA KAZNENIH I PREKRŠAJNIH DJELA S NAGLASKOM NA ŽRTVE RODNOUVJETOVANOG NASILJA

Pravo na primanje informacije pri prvom kontaktu s nadležnim tijelom

Članak 4. stavak 1. Direktive 2012/209/EU (u RH i članak 43. Zakona o kaznenom postupku) obvezuje države članice da osiguraju žrtve određene informacije, na razini laika, od njihovog prvog kontakta s nadležnim tijelom, a sa svrhom kako bi im se omogućio pristup pravima utvrđenim u navedenoj Direktivi. U Direktivi su navedene relevantne kategorije prava na koje se treba posebno ukazati. Opseg ili pojedinosti pojedine informacije mogu varirati ovisno o specifičnim potrebama i osobnim okolnostima žrtve tj. vrsti ili prirodi zločina. Dodatni detalji mogu se dostaviti u naknadnim fazama, ovisno o potrebama žrtve i srodnika mogu se i unaprijediti, u svakoj fazi postupka, u detalje. također treba uzeti u obzir u slučaju nekih žrtava rodno uvjetovanog nasilja, neće biti dovoljno navesti ili pružiti samo adresu/internatsku stranicu ili telefon na kojem se mogu naći sve informacije. Žrtve koje žive u ruralna područja ili osobe s invaliditetom ili starije žrtve možda neće imati pristup na internet ili posjedovati vještine potrebne za njegovo korištenje. U skladu s Općom preporukom Odbora CEDAW države moraju osigurati dostupnost zaštite i potpore i u ruralnim krajevima. Članak 4. ukazuje kako se treba usredotočiti na jezik komunikacije, a ne na alatima. Tip podrške dostupan žrtve igdje se informacije također mogu dobiti kako i pod kojim uvjetima žrtva može dobiti zaštitu, uključujući mjere zaštite su informacije, ponekad, od vitalne važnosti.

Žrtva rodno uvjetovanog nasilja treba dobiti informacije o dostupnoj podršci u odgovarajućem trenutku, a službe za podršku bi trebale biti dostupni ovisno o žrtvinim potrebama. Najbolje rješenje zajamčiti da se žrtvama daju informacije o dostupnoj podršci i također pomoći da predstavnik službe za podrške obrati im se kako bi ponudili određene usluge. Nadalje, žrtve rodno uvjetovanog nasilja trebale bi dobiti sve relevantne informacije o mjerama zaštite. To će omogućiti žrtvi da se okrene prema zaštiti već pri prvom kontaktu s nadležnim autoritetom³. Nakon podnošenja prijave, žrtve rodno uvjetovanog nasilja, posebno žrtava nasilja u bliskoj vezi ili one koje poznaju počinitelja ili žive s njim, izloženi su većem riziku drastičnijeg i po život opasnijeg nasilja. Za žrtve rodnouvjetovanog nasilja, informacije o postupcima (kazneni ili prekršajni, građanski ili upravni) veoma je važna, kao i rokovi i njezina uloga u takvim postupcima. Žrtve rodnouvjetovanog nasilja, posebno žrtava nasilja u bliskim vezama i žrtve seksualnog nasilja, često su obeshrabrene za podnošenja prijave i davanje iskaza inkriminirajući počinitelja i nastavljajući postupak. Znanjem o ulozi u postupcima može pomoći osjećati se sposobnijom i ograničiti rizik od sekundarne viktimizacije. Iz tog razloga ovo je snaga članka 4. tj. perspektiva rodno uvjetovanog nasilja.⁴

U slučaju žrtava rodno uvjetovanog nasilja, koje češće doživljavaju sekundarnu viktimizacija iskustvom štetnog ponašanja od tijela kojima se obraćaju, na primjer od strane policijskih službenika ili državnog odvjetnika, važno je da budu informirane o postupcima za podnošenje žalbe/prigovora u takvoj situaciji. U slučaju žrtava rodno uvjetovanog nasilja, bitno je da žrtva može kontaktirati istu osobu (pri policiji, organizacijski civilnog društva...) tj. kako žrtva ne mora od početka opisivati cijeli slučaj. Međutim, Direktiva kao takva ne spominje potrebu za ograničenjem broja osoba s kojima je žrtva u kontaktu.

³ Ivičević Karas, Burić, Filipović: Prva iskustva policijskih službenika... Polic. sigur. (Zagreb), (2019)

⁴ "An analysis of the Victims' Rights Directive from a gender perspective", Report prepared by Sylwia Spurek,

U Republici Hrvatskoj u posljednjih nekoliko godina se aktivno radilo na primjeni ovog prava, naravno pravo se mijenjalo potpunom implementacijom Direktive 2017. godine, kada je to informiranje dobilo pravi smisao. Policija, državno odvjetništvo i sud dužni su, prema Zakonu o kaznenom postupku i Zakonu o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, dati informacije o pravima koje imaju u skladu s tim zakonima. Dakle, državno odvjetništvo i sud dužni su prije i tijekom kaznenog postupka u svakom stadiju postupka ispitati postoji li mogućnost da okrivljenik oštećeniku popravi štetu uzrokovanu kaznenim djelom, upozoriti oštećenika na pravo da se služi vlastitim jezikom, itd. Također, isti su dužni žrtvi, na njeno traženje, dati i opće upute i informacije o tome kako ispuniti zahtjev i koja je popratna dokumentacija potrebna. Izrađeni su letci na hrvatskom i engleskom jeziku s informacijama o pravu na naknadu, te je dostupan i obrazac zahtjeva za naknadu na engleskom jeziku. Letci i obrasci zahtjeva na naknadu na hrvatskom i engleskom jeziku dostupni su i na internetskim stranicama Ministarstva pravosuđa. Svim žrtvama koje prijave kazneno djelo policija daje informacije o pravima. Nakon usmenog informiranja policijski službenik žrtvi uručuje pisanu obavijest o pravima kao i dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatnom broju telefona za podršku žrtvama. Obrazac s informacijama o pravima policija je prevela na strane jezike, prilagođeno osobama koje ne govore hrvatski jezik. Nacionalni pozivni centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja 116-006 pruža emocionalnu podršku, informacije o pravima, praktične informacije i upućuju na druge nadležne službe i organizacije radi osiguranja dodatnih informacija i potrebnih oblika pomoći i podrške. Usluga je besplatna i dostupna svakim radnim danom od 8.00 do 20.00 sati, na hrvatskom i engleskom jeziku.

Pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć organizacija za pomoć i potporu tijela

Pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć organizacija za pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji, pravo je na kojem se dosta radilo u predmetnom razdoblju. Žrtve psihološku i drugu pomoć mogu dodatno ostvariti neposrednim obraćanjem organizacijama civilnog društva, kao i liječnicima opće prakse, centrima za socijalnu skrb, bolnicama te drugim zdravstvenim ustanovama. Policija je tako dužna prilikom prvog kontakta sa žrtvom upoznati žrtvu s njezinim pravima na njoj razumljiv način te joj uručiti pisanu obavijest o pravima koja ima u postupku uz dodatni popis kontakata odjela za pomoć i podršku žrtvama na sudovima, Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja, tijela državne uprave, ustanove socijalne skrbi te organizacija civilnog društva. Pa iako pojedina praksa pokazuje kako policijske postaje u vrlo visokom postotku⁵ upućuju na organizacije civilnog društva koje se specijalizirano bave pitanjima zaštite njihovih prava, u ovom slučaju na organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom prava žrtava obiteljskog i rodno uvjetovanog nasilja, s druge strane, općinski i prekršajni sudovi to rade u nižem postotku, kao i predmetna državna odvjetništva. Republika Hrvatska, Ministarstvo pravosuđa i uprave (tadašnje Ministarstvo pravosuđa) od 01. siječnja 2018. godine pokrenulo je, sredstvima iz dijela prihoda od igara na sreću, javni Poziv za prioritetno područje osiguravanje pružanja podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela uspostavom partnerske mreže organizacija.

⁵ Z. Burić, Branka Lučić, str.27, Pravni i institucionalni aspekti položaja žrtve kaznenog djela u Republici Hrvatskoj,

Tako je kreiran Program „Mreže podrške i suradnje žrtvama i svjedocima kaznenih djela“ kreiran je s ciljem osiguravanja pružanja pomoći i podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela u županijama u kojima nisu osnovani odjeli za podršku žrtvama i svjedocima. Program se provodi u trajanju od tri godine, odnosno od 01.01.2018. do 31.12.2020. Program se provodi u mreži od 11 organizacija civilnog društva. Ciljevi programa su podići razinu znanja, vještina i kompetencija predstavnika organizacija civilnog društva za pružanje pomoći i podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela; pružati pomoć i podršku žrtvama i svjedocima kaznenih djela kroz pružanje osnovnih informacija i emocionalne potpore, psihosocijalne i savjetodavne pomoći, pratnjom na sud i druge relevantne institucije te kroz druge oblike usluga; raditi na senzibilizaciji i informiranju javnosti o sustavu podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela u Republici Hrvatskoj. Svrha programa je omogućiti pružanje pomoći i podrške žrtvama i svjedocima u 13 županija u kojima nisu osnovani odjeli za podršku žrtvama i svjedocima odnosno u Bjelovarsko – bilogorskoj županiji, Brodsko – posavskoj, Dubrovačko – neretvanskoj, Istarskoj, Karlovačkoj, Koprivničko-križevačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Šibensko-kninskoj, Virovitičko-podravskoj, Varaždinskoj i Međimurskoj županiji. Ključno je navesti kako spomenuta Mreža djeluje na većem teritoriju od prethodno uređenih sudskih odjela osnovanih na županijskim sudovima (u Zagrebu, Rijeci, Zadru, Osijeku, Vukovaru, Splitu i Sisku te na prekršajnim sudovima u Zadru, Rijeci i Vukovaru), te im je raspon besplatnih usluga u smjeru pravne pomoći, emocionalne, psihosocijalne i psihološke podrške.

Prema tome, razvidno iz rezultata članica Mreže i podrške i suradnje, nositeljice Ženske sobe, za 2018., 2019. i prvu polovicu 2020. godine⁶ jasno je kako je broj korisnika koje su iste zaprimile kao i veliki broj usluga koje su pružene, naišle na pozitivan učinak u zajednici, te primarno popunile nedostatke u višegodišnjoj nepokrivenosti navedenih usluga. Treba napomenuti kako većina organizacija civilnog društava koje sudjeluju u Mreži podrške i suradnje, kao i činjenica da je nositeljica Programa, Ženska soba – Centar za seksualna prava, su upravo feminističke ili ljudsko pravaške organizacije s dugogodišnjim iskustvom rada sa raznovrsnim žrtvama rodno uvjetovanog nasilja, kao i članice mreža i platformi za sprečavanje rodno uvjetovanog nasilja. Također članice Mreže često prolaze edukacije na temu seksualnog nasilja, nasilja u obitelji kao i rad s žrtvama rodno uvjetovanog nasilja, pa se može zaključiti kako je Odluka o financiranju i to višegodišnjim, s činjenicom kako je predmetno Ministarstvo ponovno raspisalo natječaj za naredno razdoblje od tri godine, dobar put da se žrtvama omogući upravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć. Možemo također ukazati kako u Republici Hrvatskoj nedostaje dodatnih oblika financiranja besplatne i specijalizirane podrške za pojedine grupe žrtava. Članak 3. Direktive odnosi se na usluge specijalističke podrške. Ova odredba izričito pokriva žrtve rodno uvjetovanog nasilja. Naglašava potrebu za ciljanom i integriranom podrškom žrtvama sa specifičnim potrebama, kao što su žrtve seksualnog nasilja, žrtve rodno zasnovane nasilje i žrtve nasilja u bliskim vezama, a uključujući podršku i savjetovanje o traumi.

⁶ podaci poznati autoru kao članici Mreže podrške i suradnje, za upit pitati koordinatoricu programa Ženska soba – Centar za seksualna prava

Pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde

Pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde je sljedeće opće pravo žrtve koje se ostvaruje kroz niz drugih prava propisanih zakonom. Najčešći primjeri kako žrtva može to pravo ostvariti jest kroz izricanje prekršajnopравnih sankcija. Zakon o zaštiti nasilju u obitelji poznaje četiri vrste prekršajnopравnih sankcija, a to su zaštitne mjere, novčana kazna, kazna zatvora i druge prekršajnopравne sankcije propisane zakonom kojim se uređuje prekršaj. Njihova je svrha spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a izriču se radi otklanjanja ugroženosti žrtve nasilja u obitelji. Važno je napomenuti kako se zaštitna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji te udaljenja iz zajedničkog stana mogu izreći i prije pokretanja prekršajnog postupka na prijedlog žrtve ili drugog ovlaštenog tužitelja ako postoji izravna opasnost za sigurnost žrtve ili članova njezine obitelji odnosno člana zajedničkog kućanstva. Ako je takav prijedlog podnijet, njezin predlagatelj (policija, žrtva ili centar za socijalni skrb) dužan je u roku od osam dana podnijeti optužni prijedlog nadležnom Prekršajnom sudu jer u protivnom se odluka o zaštitnim mjerama stavlja izvan snage. No, nažalost u praksi se primjećuje kako određena tijela, a posebno prekršajni odjeli Općinskih sudova ne prihvaćaju i izriču mjeru udaljenja iz zajedničkog doma/kućanstva prije pokretanja prekršajnog/kaznenog postupka, jer traže osnove na kojima to mogu temeljiti, te se pribojavaju da će žrtva prerano odustati od podnošenja iste.

Izricanje zaštitnih mjera je vrlo važan instrument u zaštiti žrtava kada je takva zaštita hitna i prijeko potrebna u praksi se zamjećuje kako pravosudni sustav i represijski aparat najviše nemoći imaju u osiguravanju prava žrtvi kod navedenih zaštitnih mjera. Predmet problema nalazimo u nestandardiziranosti postupanja tijela na području cijele Republike Hrvatske, problemu u individualnim predstavnicima tijela, kao i tijela socijalne skrbi i njihovom pristupu prema žrtvi te (ne)educiranosti navedenih, ili volji za pomoći, nepoznavanju prakse ili zakonskih i podzakonskih propisa, ili neriješenost sustava kontrole, nadzora i sankcije zbog neizvršavanja pojedine mjere. Često opravdanje pojedinih tijela koja izriču mjere ukazuje na nemoć u provedbi istih, nevoljkosti počinitelja na izvršenje mjera ili dobrovoljni pristanak na pojedine tretmana kada je riječ o ugrozi uslijed ovisnosti. Ovo je također i glavni cilj Direktive, jer se osim na podršku fokusira na zaštitu i osiguranje zaštite žrtve. Pa iako ista nalaže da države članice trebaju naći kompromis u odnosu na prava počinitelja na način da teže što jačoj zaštiti žrtve, hrvatsko kaznenom zakonodavstvu još uvijek je u fokusu počinitelj i povreda njegovih ljudskih prava. Trebalo bi se nacionalnim zakonom pojačati fizička zaštita žrtava i članova njihove obitelji. U Republici Hrvatskoj ne zamjetan je broj donesenih mjera fizičke zaštite svjedoka. Mjere igraju važnu ulogu u ostvarivanju prava žrtava rodno zasnovanog nasilja, ne samo zbog činjenica da im prijete sekundarna viktimizacija, zastrašivanje odmazde. Mnogi od tih žrtava žive s prijestupnikom (npr. žrtve nasilja u bliskim odnosima) ili poznati počinitelji. Kao rezultat, fizička izolacija počinitelja od žrtve i primjena privremene mjere zaštite poput zabrane kontakta, zabrana približavanja ili nalog za deložaciju od vitalnog su značaja za sigurnost ili život žrtve i za vježbanje prava žrtve. Ta su pitanja naznačena na međunarodnom nivou kroz mnoge dokumente.

I Istanbulska Konvencija izričito kaže da u situacijama neposredne opasnosti, nadležnim tijelima treba biti dodijeljena ovlast da naredi počinitelju nasilja u obitelji napuštanje prebivališta žrtve ili ugrožene osobe u dovoljnom vremenskom razdoblju. Prema Konvenciji, ove mjere prednost će dati sigurnosti žrtava ili rizičnih osoba (Članak 52). U članku 53. Konvencija navode se uvjete za izdavanje naloga za zabranu ili zaštitu.

BaBe!
Budi aktivan. Budi emancipiran.

Projekt je financiran sredstvima iz Rights, Equality and Citizenship programa (2014.-2020.) Europske unije.

Ovi uključuju osiguravanje neposredne zaštite žrtve bez nepotrebnog financijskog ili administrativnog opterećenja na žrtvi; izdavanje naloga, ako je potrebno, *ex parte* osnova; izdavanje naloga s trenutnim učinkom; izdavanje naloga koji se odnose na ili uz druge pravne postupke; i osiguravanje djelotvornog, razmjernog postupka.

Pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka

Pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka je, sljedeće opće pravo žrtve koje se ostvaruje kroz niz drugih prava kao što je poseban način ispitivanja na način da mu/joj se ne postavljaju pitanja koja se odnose na strogo osobni život ili raniji seksualni život, da žrtva može tražiti isključenje javnosti s rasprave, da ju se ispituje na senzibiliziran način bez osude i diskriminacije i slično. Zamjetan je porast broja policijskih službenica, kao i predmeta u kojima su državne odvjetnice, čime se pokušalo utjecati na činjenicu kako ovo pravo žrtve dugo bilo u isključivog nadležnosti ispitivača koje su bile osobe muškog spola. No smisao senzibilizacije nije u potpunosti shvaćen, pa je žrtvama, posebno rodno uvjetovanog nasilja, veoma teško u komunikaciji s pojedinim tijelima ispitivanja, a kompleksnost pojedinih kaznenih/prekršajnih djela zahtjeva i kompleksniji pristup. Navedimo kako žrtve nasilja imaju pravo zahtijevati da ih na policiji ispituje osoba istog spola kao što je ona. Naime, imajući na umu da se uzroci rodno uvjetovanog nasilja temelje na patrijarhalnim obrascima ponašanja i poimanju rodni uloga, a da su žene žrtve nasilja u visokom postupku žrtve sekundarne i ponovljene viktimizacije, žrtvama je dana mogućnost da o nasilju iskazuju pred osobom istog spola. To je pravo koje bi žrtva u pravilu treba zahtijevati prije nego što ispitivanje započne.

Pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, žrtva bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika

Pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, žrtva bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanje kazne zatvora zahtijeva aktivnost žrtve i u tome je praksa dvojaka, jer postoje zagovornici kako je pravilno da tijelo čeka zahtjev žrtve, jer sve suprotno može utjecati na ponovljenu traumatizaciju, dok drugi zagovornici ukazuju kao bi redovno trebali, bez posebnog zahtjeva iste, obavještavati istu, jer bi time, ili morali biti neprestano upoznati i pratiti slučaj pa time i prijavu i postupak i biti na zaštiti žrtve, ili bi prevenirali da žrtva, iz straha, ne zatraži isto. Također ukazuje se kako bi u proces trebala biti više uključene organizacije civilnog društva, posebno one koje pružaju pravnu i/ili psihološku podršku kako ojačavale žrtvu tijekom izlaska počinitelja iz pritvora ili zatvora, a ne kao do sada, isto svoditi na stihijsko i individualizirano postupanje.

U Republici Hrvatskoj ovo pravo implementira na način da kada se okrivljenik odlukom suda pušta iz istražnog zatvora, policija će o tome obavijestiti žrtvu. Prije otpusta zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora zbog kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, protiv života i tijela ili kaznenog djela s elementima nasilja, Ministarstvo pravosuđa i uprave će žrtvu, oštećenika ili njihovu obitelji obavijestiti o datumu redovnog ili uvjetnog otpusta zatvorenika.

Pravo na tajnost osobnih podataka

Pravo na tajnost osobnih podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost osoba iz čl. 8. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti nasilja u obitelji, te pravo zahtijevati isključenje javnosti s rasprave je pravo koje osigurava žrtvama visoku razinu zaštite jer se njime sprječava iznošenje osobnih podataka o žrtvi odnosno njenim članovima obitelji. Drugim riječima, nadležna tijela (policija, sud) kao i drugi sudionici u postupku (Centri za socijalnu skrb, odvjetnici, vještaci, zdravstveni djelatnici i dr.) ne smiju nikome odavati podatke o identitetu žrtve i njezinom mjestu boravka (npr. ako je žrtva privremeno smještena u sklonište, adresa skloništa je tajna i nikome se ne smije odavati). Takva zaštita je posebno važna za djecu kao žrtve te uključuje neobjavljivanje imena djeteta. Žrtva također ima pravo zahtijevati isključenje javnosti s rasprave ako je to potrebno radi zaštite osobnog i obiteljskog života žrtve. Sud može isključiti javnost za cijelu raspravu ili samo jedan njezin dio. U praksi mnoge žrtve žele iskoristiti ovo pravo na način da se tajnost podatka odnosi na sve sudionike kaznenog/prekršajnog postupaka, izuzev suda, te mnoge organizacije civilnog društva ukazuje kako bi se osobni podaci žrtve trebali odvojiti u posebnu omotnicu predmeta, jer ne vidi se smisao otkrivanja adrese žrtve u specifičnim kaznenim djelima posebno onih koji sadrže rodno uvjetovano nasilje. Pa iako sama činjenica mogućnosti isključena javnosti u slučajevima propisanim Zakonom o kaznenom postupku ili drugim *ex specialis* zakonima je pravo koje se često redovno koristi na strani žrtve, te sudovi isto pravo implementiraju kako bi u konačnici dobili jasniji i manje traumatizirajući iskaz žrtve, opseg tajnosti koji je propisan zakonima i ono koje zahtijevaju žrtve nije u proporciji. Još uvijek je tajnost podataka teška provediva u odnosu na otkrivanje adrese prebivališta žrtve, pa se često događa da počinitelj (ili uvidom u spis predmeta ili putem svog branitelja) sazna adresu žrtve. Također postoje pojave kada je žrtva službeni djelatnik pojedinih tijela (Probacijski ured, Sklonište, Centar za socijalnu skrb, policajac, pravosudni djelatnik ili policija) te umjesto da se kao adresa za primanje pismena navede adresa radnog mjesta, navodi se mjesto prebivališta/ boravišta žrtve.

Prava na opunomoćenika u postupku

Prava na opunomoćenika u postupku znači kako žrtva ima pravo na odvjetnika u postupku, ali ne na teret proračunskih sredstava, već samo na onu odvjetnicu/ka koju žrtva sama angažira na vlastiti trošak. Treba istaknuti da žrtve nasilja u prekršajnim postupcima ne mogu ostvariti i pravo na pomoć odvjetnika kroz sustav besplatne pravne pomoći jer je isti namijenjen isključivo za građanske i upravne postupke.

Također, besplatna pravna pomoć koju predviđa Hrvatska odvjetnička komora, osigurana je samo socijalno ugroženim osobama i žrtvama Domovinskog rata u pravnim stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u svezi s njihovim položajem. Također Hrvatska odvjetnička komora *ad hoc* odlučuje, kroz Povjerenstvo, treba li određenom korisniku/stranki omogućiti *pro bono* zastupanje, ali se ono u praksi veoma rijetko odobrava, jer je za takve odvjetnike isto skopčano s troškovima i poteškoćama. Iako bi žrtve mogle ostvariti pravo na savjetnika na teret proračunskih sredstava, ako je isto utvrđeno pojedinačnom procjenom, imajući na umu da se, u pravilu, u prekršajnim postupcima ne provodi pojedinačna procjena na temelju kojeg bi se moglo procijeniti da se prije ispitivanja žrtve, žrtvi imenuje savjetnik koji bi joj/mu pružio opće pravne informacije odnosno pomoći joj u sastavljanju imovinskopravnog zahtjeva, razvidno je

da će u praksi žrtve biti u nemogućnosti da ostvari navedeno pravo. Prema tome ovo pravo je veoma deklaratorne naravi, te žrtva podosta nerazumljivo i kao što smo već ukazali neostvarivo. Također često se spominje praksa kako žrtve nasilja u obitelji, kada i ostvaruju pravo na sekundarnu pravnu pomoć, same moraju ići u potragu za predmetnim odvjetnikom, te nadati se kako će isti predmet i prihvatiti. Također, veliki broj odvjetnika ne prihvaća takve predmete jer se kasno ili u maloj mjeri naplate, ili zato jer jednom kada se potpiše punomoć istu nije moguće razvrgnuti, pa čak ako krivnja i nije na strani odvjetnika.

Pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave

Pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka je također pravo koje žrtva može ostvariti samo na zahtjev, tj. zakonodavac je nametnuo potrebu za praktivnošću same žrtve. Dakle, ukoliko izostane zahtjev žrtve da ju se obavijesti o poduzetim radnjama (npr. koje su radnje poduzete povodom njezine prijave, ukidanja zadržavanja počinitelja na policiji, stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza, otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne ili o donesenoj sudskoj odluci) žrtva takvu obavijest neće primiti. Zahtjev žrtva može podnijeti u bilo kojoj fazi postupka, onom tijelu koje sudjeluje u postupku (policiji ili sudu). No, zakonodavac je propustio urediti oblik navedenog zahtjeva, pa je praksa često nepoznata kako samim žrtvama, tako i drugim tijelima. Naime ne zna se može li zahtjev biti upućen usmeno ili pisano svaki put, za svaku radnju, ali je također primijećeno kako policija, prilikom podnošenja kaznene prijave, kada istu u upućuju u prava traže potpis na razumijevanje i primanje pisane obavijesti o pravima, ali i o potreba da ista bude obaviještena o pojedinim poduzetim radnjama. Naime, treba imati na umu da se u pravilu pisana presuda ne dostavlja žrtvama, što znači da prethodno žrtva da bi zaprimila presudu, mora zahtijevati da joj se ista dostavi po okončanju prekršajnog postupka. Jedan od razloga je taj što žrtva u prekršajnom postupku ima status svjedoka, osim ako u postupku sudjeluje kao oštećenik. Upravo zbog navedenog, žrtva nema pravo na žalbu o odluci o krivnji i kazni počinitelja. Za prekršajne postupke karakteristično je to da je najčešće ovlašteni tužitelj policija, koja ima pravo podnijeti žalbu na odluku o krivnji i kazni počinitelja, a što gotovo nikad ne čini.

Pravo da žrtva bude ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave

Pravo da žrtva bude ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, te pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka u praksi nerijetko pokazuje kako žrtve nakon podnošenja prijave nasilja u prekršajnim postupcima policiji, ne budu obaviještene ne samo o pokretanju prekršajnog postupka već ne budu pozivane na sud radi davanja iskaza. Tako se prekršajni postupak nerijetko provede i presuda donese da žrtve o tome nemaju saznanja. Ovo pravo omogućuje žrtvi da zahtijeva, od tijela koje vodi postupak (policije i suda) da ju posebno i sud ispita.⁷

⁷ Prava žrtava u prekršajnim postupcima, Kuća ljudskih prava Zagreb, 2019. godina, str.30.

Također treba ukazati kako žrtve često ne razumiju kazneni ili prekršajni postupka, niti faze postupka, a sam kazneni postupak sadrži nekoliko faza u kojima se žrtva ispituje od pripremnog ročišta do rasprave. Nije nerijetko da se žrtve višestruko pozivaju na nadopunu iskaza ili utvrđivanja činjeničnog stanja, nakon što su već dale iscrpan iskaz, čime se također dovodi do retraumatizacije same žrtve.

Pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim ako prekršajni/kazneni postupak zahtijeva takav kontakt izuzetno je važno i korisno pravo, ne samo za žrtvu jer joj se time smanjuje sekundarna traumatizaciju i mogućnost davanja detaljnijeg i potpunijeg iskaza, već i za sud koji je dužan utvrditi sve važne činjenice a koje među ostalim u najvećoj mjeri ovise od iskaza žrtve. Prepoznajući problematiku nasilja u obitelji, zakonodavac je djelomično prepoznao da je žrtvama zbog dugotrajne izloženosti nasilju u obitelji vrlo često potrebno da iskaz daju bez prisutnosti počinitelja, no isto je moguće češće u kaznenim postupcima nego u prekršajnim postupcima. Žrtve nasilja u obitelji u prekršajnim postupcima i dalje ispituju pred počiniteljem odnosno suočava ih se u postupku. ZZNO ne spominje ništa o ispitivanju putem audio–video uređaja kako je to propisano ZKP–om, ali to je svakako smjer u kojem bi se trebalo djelovati kako bi se žrtve zaštitilo od ponovljene viktimizacije, traumatizacije, ali i od zastrašivanja od strane počinitelja.

U odnosu na razdoblje 2018. godine, 2019. godine, kao i 2020. godine, sudovi u Republici Hrvatskoj, najčešće Županijski sudovi opremljeni su tehnički pomagalima za audio-video ispitivanje, kao i većina županijskih državnih odvjetništva, dok se situacija na općinskim sudovima razlikuje od suda do suda ili prakse sudova, pa je tako zamjetno kako zbog blizine sudova, neki općinski sudovi „posuđuju“ opremu sa Županijskih sudova, a neki su je osigurali sredstvima Europske unije kroz projekte. Uz opremu, često se kao opravdanje zašto nije moguć veći broj predmeta u kojim se sudi uz pomoć navedenog uređaja, jest u činjenici kako sudovi ili nemaju ili imaju zaposlenog samo jednog informatičara. No kroz praksu i iskustvo Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke, sve je veći broj predmeta u kojima se predlaže žrtvi da koristi navedeni način ispitivanja, čime se ovo pravo žrtve dočarava kao sredstvo kojim će se prije doći o kvalitetnog iskaza žrtve.

Pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu

Pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu odnosi se na privremeno zbrinjavanje osoba u kriznim situacijama, koji se među ostalim, odnosi na žrtve obiteljskog nasilja sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi. Prema navedenom zakonu, žrtve nasilja imaju pravo na privremeni smještaj. U slučaju nasilja u obitelji, ako žrtva nasilja traži privremeni smještaj, jedinice lokalne i područne samouprave dužne su im osigurati privremeni smještaj u socijalnom stanu ili na neki drugi način. Iako Zakon eksplicite ne navodi da se privremeni smještaj odnosi i na privremeni smještaj u skloništu za žrtve nasilja u obitelji, smatra se da se isti odnosi i na skloništa. Jedan od oblika pomoći ženama žrtvama nasilja jest njihov boravak u sigurnoj kući. Sigurne kuće pružaju korisnicama i njihovoj djeci privremeni siguran smještaj, no najčešće nude i brojne druge usluge, poput psihološkog savjetovanja i emocionalne podrške, zdravstvene i pravne pomoći te pomoći u traženju smještaja i zapošljavanju.

Kao oblik pomoći specifične su upravo po tome što korisnicama obično nude niz usluga, pa se i evaluacije učinka boravka u sigurnoj kući provode na dva načina: prati se stupanj ponovne viktimizacije žena nakon izlaska iz sigurne kuće ili se pak procjenjuje učinak dobivenih psihosocijalnih usluga za vrijeme smještaja.⁸ Da se ovo pravo žrtve nije do kraja implementiralo, ukazuje zaključak na održanoj tematskoj sjednici Odbora za ravnopravnost spolova Sabora Republike Hrvatske, održanoj u studenom 2019. godine. Istaknuto je kako je postignut napredak u osnaživanju zakonodavnog okvira kojima se uređuje pitanje zaštite od nasilja u obitelji, ali je ukazano i na velik problem nedostatnog financiranja organizacija civilnoga društva koje su posvećene zaštiti žrtava takvoga nasilja, kako od strane države, tako i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.⁹ Napominjemo kako članak 23. Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) je posvećen potrebnim mjerama za osnivanje dovoljnog broja odgovarajućih, lako dostupnih i sigurnih smještaja žrtvama rodno uvjetovanog nasilja.

Pravo na policijsku zaštitu i osiguranje

Pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom zajedničkog kućanstva važno je pravo žrtve, posebno kod rodno uvjetovanog nasilja, jer ista ima pravo u pratnji policije otići u stan te uzeti stvari nužne za život (osobne dokumente, odjeću, obuću, igračke za djecu i sl.) na temelju naloga suda. U pravilu će sud izdati takav nalog ako okrivljenik nije lišen slobode, međutim, nalog može biti izdan i u slučaju kada je okrivljenik zadržan a postoji opasnost za osobnu sigurnost žrtve od drugih osoba odnosno članova obitelji. Iz iskustva rada mnogih organizacija civilnog društva napominje se kako ovo pravo žrtve, također nije do kraja implementirano, jer često žrtva ne preuzme sve stvari koje su joj potrebne, a za određene stvari, nažalost nema jasno vlasništvo, pa je rezultat da kod počinitelja ostanu određene osobne stvari žrtve, poput prijenosnog računala i slično. Članak 15. Direktive 2012/29/EU odnosi se na pravo žrtava čija je imovina bila oduzeta tijekom kaznenog postupka, kako bi se ista vratila. Povrat imovine, osim ako ista nije potrebna u svrhu kaznenog postupka, se vraća nakon odluke nadležnog tijela. Uvjeti ili proceduralna pravila pod kojima se stvar vraća žrtvi utvrdit će nacionalno pravo.

Zaključno treba ukazati kako su 14. svibnja 2018. godine Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove i Odbor za prava žena i jednakost spolova izradili su Izvješće o provedbi Direktive 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela.¹⁰ Svrha ovog izvješća procjena je provedbe Direktive 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela u državama članicama EU-a. Ono je prije svega posvećeno njezinoj dosljednosti, relevantnosti, djelotvornosti i učinkovitosti. Pritom obuhvaća razne aspekte primjene Direktive: mjere prenošenja u pravne sustave država članica, praktičnu provedbu Direktive, prednosti koje donosi za žrtve te izazove u području primjene.

⁸ Uloga sigurne kuće u osnaživanju žena koje su preživjele partnersko nasilje, Helena Bakić, Dean Ajduković, Željka Barić, 2017. godina, str.77.

⁹ preuzeto s www.sabor.hr/hr/press/priopcenja/odrzana-tematska-rasprava-o-stanju-sigurnog-smjestaja-za-zene-i-djecu-zrtve

¹⁰ preuzeto s www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0168_HR.html

Naposljetku, u izvješću se pruža niz preporuka Komisiji i državama članicama za daljnje promicanje provedbe Direktive u budućnosti. Navedeno je kako žrtve moraju imati pravo na sljedeće: 1) razumjeti komunikaciju i biti shvaćene tijekom doticaja s nadležnim tijelima (na primjer zahvaljujući jasnom i jednostavnom jeziku); 2) primiti informacije od prvog kontakta s nadležnim tijelom, 3) podnijeti službenu prijavu i primiti pismenu potvrdu; 4) primiti uslugu usmenog i pismenog prevođenja (barem tijekom razgovora/ispitivanja žrtve); 5) primiti informacije o napretku predmeta; 6) imati pristup službama za potporu žrtvama. U istom je utvrđen niz čimbenika koji bi mogli narušiti učinkovitost Direktive u praksi, a to su među ostalim: 1) nedostatak mjera podizanja razine osviještenosti koje bi popratile provedbu Direktive; 2) nedostatak informacija dostupnih žrtvama na jeziku koji razumiju, među ostalim, po potrebi, s pomoću lako razumljivog jezika ili znakovnog jezika; 3) nedostatak financijske potpore za pružanje usluga i nedostatna usklađenost usluga podrške, policije, tužitelja i drugih relevantnih dionika; 4) nedostatak sudjelovanja dionika i osposobljavanja stručnjaka.

Kao što smo i sami ukazali u ovom dokumentu, tako i Odbor zaključuje kako većina država članica ostvarila je značajan napredak u području pojedinačne procjene (članak 22. Direktive), i to i na zakonodavnoj i administrativnoj razini. Provedba pojedinačne procjene kad žrtve prijave kazneno djelo ključna je kako bi se osiguralo da će stručnjaci na odgovarajući način procijeniti njihove potrebe i mogućnosti. Žrtvama se ne može pružiti odgovarajuća podrška ako službenici na terenu (u većini slučajeva, policija, kojoj žrtve prijavljuju kaznena djela) nisu upoznati s osobinama žrtve, vrstom ili prirodom kaznenog djela te okolnostima u kojima je ono počinjeno. Međutim, načini na koje se provode pojedinačne procjene uvelike se razlikuju među državama članicama, a u nekim se slučajevima svode na odabir među ponuđenim odgovorima. Nadalje, čak i kad bi se pojedinačne procjene provodile na primjeren način diljem EU-a, dostupnost struktura potpore za žrtve nije dosljedna među državama članicama, a ponekad čak i unutar pojedinih država članica. Osim toga, odgovarajuća koordinacija na razini država članica i dalje predstavlja izazov. Potporu žrtvama obično organiziraju ili vlada ili nevladine organizacije, a često njihove službe postoje usporedno, zbog čega se postavlja pitanje dosljednog i dugoročnog financiranja tih službi, kao i pitanje njihovih nadležnosti.

Provedba pojedinačne procjene žrtve

Pojedinačna procjena žrtve najveći je novitet ZKP-a propisan čl. 43.a, kojom se tijela koja provode ispitivanja obvezuju da prije ispitivanja žrtve, u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela provedu pojedinačnu procjenu žrtve radi utvrđivanja postojanja potrebe za primjenom posebnih mjera zaštite te vrste posebnih mjera zaštite koje bi se trebale primijeniti (poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom). Pojedinačna procjena žrtve na odgovarajući način uključuje osobito žrtve terorizma, organiziranog kriminala, trgovanja ljudima, rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja i spolnog iskorištavanja ili zločina iz mržnje te žrtve s invalidnošću, ili šire tumačeći, pri poduzimanju pojedinačne procjene žrtve osobito se uzimaju u obzir osobne značajke žrtve, vrsta ili narav kaznenog djela i okolnosti počinjenja kaznenog djela. Pri tome se posebna pažnja posvećuje žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela, žrtvama kaznenog djela počinjenog zbog nekog osobnog svojstva žrtve, te žrtvama kojijihov odnos s počiniteljem čini osobito ranjivima.

Ujedno je važno napomenuti da se pojedinačna procjena žrtve provodi uz sudjelovanje žrtve i uzimajući u obzir njezine želje, uključujući i želju da se ne koriste posebne mjere zaštite propisane zakonom. Pravilnikom se propisuju uvjeti i način izrade pojedinačne procjene potreba žrtava kaznenih djela za zaštitom i podrškom, obvezni sadržaji obuhvaćeni procjenom podaci na kojima se procjena potreba temelji. Procjenu potreba žrtve provode sva tijela prethodnog i kaznenog postupka (policijski službenici, državni odvjetnici i suci) koja dolaze u kontakt sa žrtvom počevši od izvida pa do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka. Osobne značajke žrtve uključuju osobnu ranjivost; dob žrtve, moguću trudnoću ili nedavni porod, invaliditet, teškoće u komuniciranju (govoru, čitanju ili pisanju), zdravstveno stanje, ovisnost o alkoholu ili opojnim sredstvima, PTSP, strah, kao i povezanost žrtve sa počiniteljem kaznenog djela – bliski odnosi, ekonomska ovisnost te osobine kaznenog djela i načina izvršenja – osobito bezobziran ili okrutan način.

Posebne mjere zaštite žrtve, uz mjere procesne zaštite (primjerice, poseban način ispitivanja, uporabu komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem, isključenje javnosti s rasprave, ispitivanje od strane osobe istog spola te, ako je to moguće, da u slučaju ponovnog ispitivanja ispitivanje provodi ista osoba, pratnju osobe od povjerenja, zaštitu tajnosti osobnih podataka), obuhvaćaju i omogućavanje razgovora sa savjetnikom na teret proračunskih sredstava, kao i druge mjere predviđene zakonom. Pravilnik, kao podzakonski akt, nije zadovoljio potrebne mjere specifikacije odredbi predviđenih Zakonom o kaznenom postupku te je kao takav ostao nedorečen i podložan različitim tumačenjima institucijama koje će ga provoditi. Tako nije specificirao tko su ovlaštene osobe unutar svakog od navedenih tijela za provođenje pojedinačne procjene, koja je potrebna stručna sprema tih osoba, hoće li te osobe proći kroz posebne edukacije kako bi bile dodatno specijalizirane za pravilan pristup žrtvama, djeluju li te osobe samostalno ili unutar timova, jesu li uvijek iste osobe unutar tijela kaznenog postupka zadužene za provođenje pojedinačne procjene ili pojedinačnu procjenu provode službenici koji prvi dođu u kontakt sa žrtvom? To su iznimno važna pitanja za djelotvorno provođenje podrške žrtvama.

Pravilnik navodi kako se istim propisuju uvjeti i način izrade pojedinačne procjene potreba žrtava kaznenih djela te tako zanemaruje žrtve prekršajnih djela. Tendencije europskih zakonodavstava idu za izjednačavanjem žrtava kaznenih i prekršajnih djela upravo zato da žrtve prekršajnih djela ne bi bile u nepovoljnijem položaju. Ističemo kako se većina nasilja koje se događa u bliskim odnosima u hrvatskom zakonodavstvu procesuiraju upravo unutar prekršajnog postupka te bi se sužavanjem primjene Pravilnika samo na kaznena djela uvelike ograničila prava velikog broja žrtava. Napominjemo da svi standardi zaštite prava i interesa žrtve koje Direktiva jamči u kaznenom postupku, u hrvatskom pravnom sustavu, u načelu, jednako vrijede za kaznena i za prekršajni postupak.

Ujedno, Pravilnik navodi kako je svako tijelo kaznenog postupka koje provodi ispitivanje žrtve dužno provesti pojedinačnu procjenu potreba žrtve te sačiniti zaključak o provedenoj procjeni potreba kao i o utvrđenim posebnim mjerama zaštite. Pri tome će se razmotriti zaključak prethodno provedene procjene potreba žrtve. Iz navedenog se može zaključiti kako će žrtva opetovano prolaziti kroz ispitivanja/procjenu od strane svih tijela kaznenog postupka (policijski službenici, državni odvjetnici i suci) čime se žrtva sekundarno viktimizira i traumatizira, što nije u skladu s namjerama Direktive 2012/29/EU. Također, postavlja se pitanje kako se postupa ukoliko se mišljenja o individualnoj procjeni razlikuju od tijela do tijela, tj. mišljenje kojeg tijela će se u tom slučaju uzeti kao mjerodavno?¹¹

¹¹ Izvještaj o primjeni Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta

Na kraju napominjemo kako su OCD-i marginalno uključeni u postupak pojedinačne procjene, makar njihovi nalazi mogu poslužiti tijelima kaznenog postupka koja provode ispitivanja žrtve, pri čemu je opet ostavljeno previše slobode individualne procjene osobe/slужbenika, a zanemareno mišljenje ili traženje žrtve. Načelno smatramo da je Pravilnik nedovoljno detaljan čime se ne ispunjava uloga Pravilnika kao takvog. Naime, pravilnici služe kako bi detaljno obradili generalne zakonske odredbe, što u navedenom Pravilniku nije slučaj. Ovakvim Pravilnikom forma je ispunjena, ali ne i svrha zbog koje se Pravilnik donosi.

Postupak pojedinačne procjene ne smije biti strogo formaliziran, u obliku ispitivanja sa strogo propisanom formom, budući da u svakom slučaju podrazumijeva i neformalnu komunikaciju, da bi se žrtva osjećala donekle sigurno i ugodno, te da svojom suradnjom tijelima postupka pomogne u utvrđivanju potrebnih mjera zaštite. Zato i Pravilnik ne sadrži strogi obrazac s popisom pitanja, prema kojemu bi se provodila pojedinačna procjena, nego navodi niz okolnosti o kojima tijelo koje razgovara sa žrtvom mora voditi brigu i koje treba utvrditi po mogućnosti na temelju tog razgovora, ali i na druge načine, primjerice iz službenih zabilješki ili iz spisa predmeta. U obrazac se navode samo zaključci o tome koje su posebne mjere zaštite primijenjene, ako su u nadležnosti tijela koje je procjenu provelo, odnosno preporuke upućene drugim tijelima o tome koje bi mjere zaštite iz njihove nadležnosti trebalo primijeniti. Time se ujedno štite osjetljivi osobni podaci žrtve koji bi, u slučaju kada bi se navodili u obrascu za pojedinačnu procjenu, postali dostupni i okrivljeniku uslijed ostvarivanja prava na uvid u spis predmeta, što bi redovito bilo protiv interesa zaštite žrtve. S time u vezi, neki od prigovora pojedinačnoj procjeni žrtve, napose u ranim fazama postupka, ističu da ona podrazumijeva provođenje svojevrsnog „paralelnog istraživanja“ koje slabi prava obrane, i to u trenutku kada se činjenice o djelu, počinitelju i okolnosti počinjenja djela tek trebaju utvrditi, kao i da oslanjanje državnog odvjetnika i suda isključivo na izjave žrtve slabi pretpostavku nedužnosti i dovodi do mogućih predrasuda.

Zbog svega navedenoga, premda to Direktiva ni ZKP ne zahtijevaju, pri određivanju posebnih mjera zaštite, posebno kada one uključuju ograničenje temeljnih procesnih prava okrivljenika, nužno je imati na umu i objektivne okolnosti koje proizlaze iz spisa predmeta. Uz to, posebne mjere zaštite koje uključuju ograničenje procesnih prava okrivljenika može odrediti samo sud.¹² Primjećuje se da su, prema čl. 44. st. 5. ZKP-a, mjere procesne zaštite propisane kao prava žrtava, što može stvoriti određenu konfuziju, jer za razliku od prava, o mjerama zaštite treba odlučiti procesno tijelo na temelju rezultata pojedinačne procjene žrtve.

I Direktiva u relevantnim odredbama o pojedinačnoj procjeni žrtava govori o utvrđivanju posebnih potreba zaštite i o posebnim mjerama zaštite (čl. 22. st. 1. Direktive), no istovremeno govori o „pravu na zaštitu žrtava s posebnim potrebama zaštite“, koje su utvrđene kroz pojedinačnu procjenu (čl. 23. Direktive), popisujući mjere koje služe ostvarenju tog prava tijekom prethodnog postupka i na raspravi. U tom smislu, ne mora se u svakom slučaju primijeniti svaka od navedenih mjera procesne zaštite, nego će to ovisiti o rezultatima pojedinačne procjene, odnosno o procjeni tijela postupka i specifičnim potrebama svake konkretne žrtve.

Osim mjera procesne zaštite, na temelju pojedinačne procjene primjenjuju se i mjere policijske te izvan procesne zaštite. Premda odredbe Direktive, koje uređuju pojedinačnu procjenu, ne navode među mjerama zaštite i mjere policijske i izvan procesne zaštite, ZKP i Pravilnik ne isključuju primjenu i tih mjera.

Pojedinačna procjena žrtve izričito je propisana Zakonom o kaznenom postupku. Iako se pojedinačna procjena ne navodi niti u Prekršajnom zakonu niti ZZNO–m, njezina obveza provođenja proizlazi iz Direktive, Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji te supsidijarne primjene ZKP–a.

Vratimo se na Direktivu 2012/29/EU te sukladno uvodnoj 55. Preambule, neke su žrtve posebno u riziku od sekundarne i ponovljene viktimizacije ili zastrašivanje i odmazde od stranepočinitelja tijekom kaznenog djela. Moguće je da takav rizik proizlazi iz osobne karakteristike žrtve ili vrste, prirode ili okolnosti zločina. Samo putem pojedinačnih procjene, provedene prvom prilikom, mogu takve rizik učinkovito identificirati. Iz tog razloga, članak 22. Direktive obvezuje vlasti da pojedinačno procijene žrtvu na način da prvo identificiraju potrebe za zaštitom. Drugo, vlasti su dužne utvrditi hoće li i u kojoj bi mjeri žrtve imale koristi od posebnih mjere u tijeku kaznenog postupka, kako je predviđeno prema člancima 23. i 24., zbog njihove posebne ugroženosti i sekundarne i ponovne viktimizacije, zastrašivanja ili odmazde. A upravo Uvodna izjava 57. Preambule naglašava da postoji visoka stopa sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanje odmazde među žrtvama trgovine ljudima, nasilja u bliskim vezama, seksualnog nasilja ili iskorištavanje, rodno uvjetovanog nasilja, zločina iz mržnje i žrtve s invaliditetom kao i djeca žrtve. Prema uvodnoj izjavi 57 ‘trebalo bi biti snažna pretpostavka kako će te žrtve imati koristi od posebnih mjera zaštite’. Prema ovoj odredbi, djeca se stoga smatraju žrtvom osobe s posebnim potrebama koje će dobiti posebnu zaštitu. Ovo je jedina skupina žrtava koja je određena na takav način. To može imati jedino povoljan utjecaj o pravima djevojčica koje su žrtve rodno uvjetovanog nasilja, poput sakaćenja ženskih spolnih organa, prisilnih brakova ili seksualnog nasilja. Direktiva pretpostavlja da ove djevojke imaju specifične potrebe. Sve ostale žrtve podliježu potpunom pojedinačnom procjena i identificiraju se njihove potrebe. Žrtvama rodno uvjetovanog nasilja potrebna je specifična pažnja i treba im se posvetiti kod svake faze, čineći pojedinačnu procjenu.

Prema članku 51. Konvencije, stranke će osigurati da procjena rizika od smrtonosnosti, ozbiljnosti situacije i rizik od ponovljenog nasilja provodi u svim relevantnim tijelima i da se to na odgovarajući način uzme u obzir.

Novčana naknada za žrtve kaznenih djela (članak 43./44 ZKP)

Žrtva kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom ima pravo na novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna. Pravo žrtve na novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna detaljno je uređeno odredbama Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela (NN 80/08, 27/11). Donošenjem ovoga zakona Republika Hrvatska je uskladila svoje zakonodavstvo s odredbama Direktive 2004/80/EZ od 29. travnja 2004. koja se odnosi na naknade žrtvama kaznenih djela, ali i ispunila obveze prema Europskoj konvenciji o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja. Ovim je zakonom pravo na novčanu naknadu priznato neposrednoj i posrednoj žrtvi kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom (čl. 5.).

Pravo na naknadu štete po tom zakonu mogu ostvarivati žrtve kaznenog djela koje su državljani Republike Hrvatske ili bilo koje druge države članice Europske unije ili u Republici Hrvatskoj ili bilo kojoj drugoj državi članici Europske unije imaju prebivalište (čl. 7.).

Da bi se pravo na naknadu štete moglo ostvariti, potrebno je da je kazneno djelo evidentirano ili prijavljeno policiji ili državnom odvjetništvu, ali nije potrebno da je počinitelj kaznenog djela poznat, niti da je za to kazneno djelo pokrenut kazneni postupak (čl. 8.). O pravu na naknadu odlučuje Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela (čl. 17.-20.) u postupku koji je propisan zakonom (čl. 24.-35.). Ako je žrtva ostvarila pravo na naknadu štete, na Republiku Hrvatsku prelaze, do visine isplaćene naknade, sva prava žrtve prema počinitelju kaznenog djela (čl. 39.). Pokretanje postupka za novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna ne isključuje pravo žrtve da naknadu štete ostvaruje od osobe koja je počinjenjem kaznenog djela prouzročila štetu (čl. 41. st. 1.). U odnosu na kazneni postupak, to znači da žrtva može, bez obzira na potraživanje novčane naknade iz sredstava državnog proračuna, istaknuti svoj imovinskopravni zahtjev u kaznenom postupku.

Međutim, ostvarena novčana naknada ili realizirani imovinskopravni zahtjev međusobno se uračunavaju (čl. 41. st. 2.). Prema podacima dobivenim od Ministarstva pravosuđa RH, a koji vrijede za razdoblje od 1. srpnja 2013. (kada se ZNNŽKD počeo primjenjivati) do 1. siječnja 2020., Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela zaprimio je 298 zahtjeva podnositelja. Ukupno je prihvaćeno, kako u cijelosti ili djelomično 54, a odbijeno ili odbačeno 216 zahtjeva. Zahtjevi koji su odbijeni, odbijeni su kao neosnovani, odnosno odbačeni kao nepotpuni. Ukupno je isplaćeno 356.517,50 kuna, a najčešći naknada su pogrebni troškovi i izgubljena zarada.¹³

Zato pri analizi odredbi ZNNŽKD-a treba imati na umu da je pri uvođenju sustava državnih naknada zakonodavac imao zadane relativno niske standarde zaštite žrtava nasilja, minimum prava iz Konvencije stare 30 godina, za koju je potpuno jasno da je morala izbjeći nametanje težeg financijskog tereta potencijalnim potpisnicama. Taj je konvencijski standard daleko ispod minimalnog standarda koji je sadržavao Prijedlog Direktive, a prema kojem iznosi državnih naknada ne bi smjeli bitno odstupati od iznosa koji se mogu dobiti kao naknada štete prema pravilima građanskog prava te države. Članak 16. odnosi se na žrtvu koja je donijela odluku o potraživanju naknada od počinitelja tijekom kaznenog djela postupka, s izuzetkom slučajeva u kojima je nacionalni zakon predviđa da se takva odluka donosi u drugim postupcima. Štoviše, države članice trebale bi promicati mjere za poticanje počinitelja da osigura odgovarajuću naknadu žrtvama. Kao što je objašnjeno u uvodnoj Izjavi 49 Direktive, pravo na odluku o naknadi štete i od počinitelja odnosi se na žrtve koje imaju prebivalište u državi članici koja nije država članica Država članica u kojoj je počinjeno kazneno djelo.

Okvirna odluka 2001/220 / PNZ sadržavala je sličnu proviziju. Prema članku 9. Okvirne odluke, svaka Država članica mora osigurati da žrtve kaznenih djela imaju pravo na dobivanje odluke u razumnom roku na naknadu od strane počinitelja tijekom kaznenog postupka, osim u slučajevima kada to predviđa nacionalno pravo za naknadu koja će se dodijeliti na drugi način.

I članak 16. Direktive i članak 9. prethodne presude Okvirna odluka odnosi se na odluku o naknadi od počinitelja. Državna naknada uređena je Direktiva 2004/80 / EV. Što je još važnije, pravo izloženo u Članak 16. Direktive pravo je žrtve na odluku o naknadi, a ne pravo na naknadu. Direktiva ne uređuje pitanje prava na naknadu štete od situacije do situacije, niti slučajeve u kojima prijestupnik nije u mogućnosti platiti ili pitanje izvršenja odluke kako će

¹³ Podaci poznati autoru, dobiveni na temelju službenog odgovora Odbora za novčane naknade za žrtve, Ministarstvo pravosuđa i uprave, 2020. godine.

počinitelj izvršiti kompenzaciju. Prema ovoj odredbi, država članica dužna je samo "promicati mjere za poticanje počinitelja da osigura odgovarajuću naknada žrtvama". Ovo su ujedno i pravne praznine i slabost Direktive.

Suprotno tome, činjenica kako se ne spominje žrtvina aktivna uloga u pravnom postupanju ili status žrtve u kaznenom postupku pozitivan je aspekt ove odredbe (za razliku od članaka 10. i 11.). Međutim, ova odredba potencijalno izuzima države članice na obveze da donesu odluku o naknadi, ako to predviđa nacionalni zakon, ako bi se takva odluka mogla donijeti u drugim pravnim postupcima, kao što je u građanskim umjesto kaznenim postupcima. U Republici Hrvatskoj, upravo se adhezija (spajanje predmeta – kazneni postupak i naknada štete) nerijetko ili uopće ne događa, već kazneni sudovima redovno predmete šalju na građanske sudove, tj. žrtvu u svojstvu oštećenika šalju u parnicu, čime se ponavlja postupak viktimizacije same žrtve, ovaj puta bez mogućnosti osiguranja mjera zaštite i podrške žrtvi. Naime, poznato je da u tim postupcima ne vrijede pravila i prava žrtava, pa se često događa da žrtva i odustane od naknade, upravo uz razloga straha za ponovno svjedočenje, pojavu u postupku i slično. Također treba spomenuti kako se sam postupak naknade odugovlači.

Treba također spomenuti da postoje odredbe o naknada za žrtve i u Istanbulskoj Konvenciji. Stranke Konvencije će donijeti potrebne zakonske propise ili druge mjere kojima se osigurava da žrtve imaju pravo tražiti naknadu od počinitelja za bilo koji od tih zločina ili kaznenih djela, utvrđena u skladu s Konvencijom (Članak 30. stavak 1.). Štoviše, prema Konvenciji, ako počinitelj ne nadoknadi štetu, obveza naknade štete žrtvi, posebno onoj koja je pretrpjela tjelesne ozljede ili narušavanje zdravlja, leži na državi. Država može kasnije zahtijevati naknadu od počinitelja za naknadu štete dodijeljenu žrtvi. Takvog mehanizma nema u Direktivikoji jamči naknadu za žrtva, a to je slabost. No u praksi se često događa da se država ne može „namiriti“ od počinitelja, jer je on ili nesposoban za isplatu ili izbjegava isplatu.

Prema Istanbulskoj konvenciji, rodnouvjetovano nasilje često uključuje kaznena djela koja izazivaju „fizičku, seksualnu, psihološku ili ekonomsku štetu ili patnju za žene, uključujući prijetnje, prisile ili samovoljno lišenje slobode, bilo da se događa u javnom ili u privatnom životu“. Nasilje intimnih partnera, seksualno nasilje (uključujući i internetsko), sve su primjeri oblika rodnouvjetovanog nasilja. Istanbulska konvencija navodi sljedeće posebne potrebe podrške žrtvama rodnouvjetovanog nasilja: informacije, opće i specijalističke usluge podrške, skloništa, telefonske linije za pomoć, posebnu podršku za žrtve seksualnog nasilje, zaštitu i podršku djeci kao žrtvama ili svjedocima. Tako Članak 30. precizira kako bi država stranka Konvencije to trebala osigurati žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji da imaju pravo zahtijevati naknadu od počinitelja za bilo koje kazneno djelo utvrđeno u skladu s Konvencijom.

Europski institut za Jednakost spolova objašnjava kako „nasilje zasnovano na spolu može biti skopčano s teškoćama provedbe, zbog strukturnih nejednakosti, poput društvenih normi, stavova i stereotipa oko roda općenito i posebno nasilja nad ženama. Stoga je važno prepoznati strukturno ili institucionalno nasilje, koje se može definirati kao podređenost žena u ekonomskom, socijalnom i političkom život, kada pokušava objasniti raširenost nasilja nad ženama u našim društvima. Upravo iz tog razloga potrebno je jasnije i efikasnije definirati, osnovati i održavati sustav financijske podrške za žrtve nasilja u obitelji, tj. svih oblika rodnouvjetovanog nasilja.

Naknada može poslužiti kao društveno priznanje da je nasilje bilo pogrešno, te da je država (kada naknadu isplaćuje iz svoj sredstava) odgovorna za svo zlo koje se toj žrtvi dogodilo na njezinom teritoriju, onom istom koji je ta država bila dužna osigurati i sprječavati takve pojavne oblike.

No činjenica kako ZNNŽKD-a uvjetuje odobravanje državne naknade ili smanjenje iznosa naknade uključenosti žrtve u kazneno djelo pomalo je licemjerno u odnosu na već rečeno, jer time država zapravo propituje viktimizaciju žrtve, dovodi u pitanje načelo naknade i odašilje poruku kako žrtva mora biti apsolutno pasivna u nasilju koje joj se događa.

O specifičnostima naknade nije se mnogo razmišljalo, pa su zakoni u Republici Hrvatskoj, kojima se to područje regulira, zapravo skućeni po svojim završnim oblicima naknade i čine većinom financijski novčanu jednosmjernu isplatu, ne razmišljajuću kako više ili adekvatnije pružiti druge oblike naknade istoj. Kod žrtvi rodnouvjetovanog nasilja, naknada bi također trebala poslužiti kao oblik podrške za neovisan život, između ostalog pokrivajući troškove terapije, gubitak zarade i psihološku štetu. Nadalje, dodijeljeni iznos naknade treba uzeti u obzir da u slučajevima nasilja u obitelji, žrtva će možda morati napustiti svoje prebivalište/boravište, kako bi sebe i eventualno djecu zaštitila od nasilja. To znači potrebu za reintegracijom u novom okruženju, uključujući pronalaženje novog posla, škole za djecu i stvaranje nove socijalne mreže.

Što se tiče isplate naknade, važno je da postoji ovaj oblik novčanih naknada, pogotovo jer smo svjedoci gdje dolazi do kašnjenja u ostvarivanju tog prava od počinitelja. Upravo zato rokovi koji su uređeni ZNNŽKD-a, ukazuju na hitnost, no u praksi se događa da administrativno tijelo države, Odbor kasni s odlučivanjem u rokovima, pa i samim isplatama.

Postoji nekoliko specifičnih prepreka koje sprečavaju žrtve rodnouvjetovanog nasilja da pristupe pravednoj naknadi za štetu koju su pretrpjele: a) nemogućnost pružanja potrebne dokumentacije tijekom sudskog postupka (u slučajevima seksualnog nasilja često nema svjedoka, a možda i nema fizičkih znakova do trenutka kada žrtva obavi liječnički pregled), b) nije jasno tko (policija, organizacije za podršku, medicinski radnici, itd.) trebaju biti uključeni kad je riječ o pružanje osnovnih informacija i podrške, uključujući onih o naknadi.

Iznos odštete dodijeljen u slučajevima rodnouvjetovanog nasilja često je vrlo nizak. Ovo bi moglo dijelom biti povezano s nedostatkom svijesti i educiranosti sudaca o dinamici i traumatičnim posljedicama ove vrste kaznenog djela. Iznos naknade treba odražavati široku i dugoročnu odštetu, nadilazeći potencijalno medicinsko i ostale troškove terapije, također za pokrivanje gubitka zarade i šire psihološke štete. Naknada bi trebala poslužiti kao sredstvo za ponovnu izgradnju neovisne i dostojanstveni život bez nasilja.¹⁴

Uzimajući u obzir i odredbe ZNNŽKD-a kada je riječ o vrstama odštete, prvi problem u smislu rečenog ukazuje kako pravo na zdravstvenu zaštitu određuje se po minimalnom standardu prava pacijenata, dakle samo obvezno zdravstveno osiguranje, koje ne uključuje specijaliste preglede niti boravak u bolnici. Nema nadoknade ili uplate za one koji istu razinu zdravstvene njege nisu bili u mogućnosti sami sebi osigurati, a kontradiktornost se očituje u primarnoj premisi za ostvarivanje naknade iz državnog proračuna, a to je postojanje nekog oblika tjelesne ozljede.

ZNNŽKD nije naš jedini propis kojim se država obvezala isplatiti naknadu žrtvama kaznenih djela na temelju navedenih načela. Na njih se poziva i u čl. 2. Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija. Ovlaštenik koji ima pravo ostvariti naknadu prema odredbama drugih zakona, nema pravo na ostvarivanje naknade prema ZNNŽKD-u (čl.48.). Pravo na naknadu prema ZNNŽKD-u nemaju ni žrtve kaznenih djela protiv sigurnosti prometa (čl. 9.). Iako ZNNŽKD o tomu ne sadrži izričite odredbe, solidarnost države ne

¹⁴ STRENGTHENING VICTIMS' RIGHTS: FROM COMPENSATION TO REPARATION March 2019
Report of the Special Adviser, J. Milquet, to the President of the European Commission,

isključuje njezinu potencijalnu odgovornost za konkretnu štetu. Činjenica da ovlaštenik ima prema odredbama ZNNŽKD-a pravo na naknadu od države, ne znači da u konkretnom slučaju ne može prema državi postaviti i zahtjev za naknadu štete ako istu drži (su)odgovornom za nastalu mu štetu. Ovo se smatra potrebnim naglasiti zbog, nažalost, vrlo čestih situacija da se nakon nekog kaznenog djela s teškim posljedicama utvrdi da je žrtva bila duže vrijeme podvrgnuta nekom obliku nasilja počinitelja, da su o tomu bila obaviještena nadležna državna tijela i da je, jednostavno rečeno “sustav zakazao” u pravovremenom pružanju pomoći žrtvi i sprječavanju toga kaznenog djela. Pod pretpostavkom da će biti utvrđeno oštećenikovo pravo na naknadu štete od države kao odgovorne osobe, može se postaviti pitanje bi li ona trebala biti umanjena za iznose koje mu je država isplatila prema ZNNŽKD-u, a prema pravilima iz čl. 41. propisanim za slučajeve kada žrtva ostvari naknadu neposredno od počinitelja kaznenog djela. Iako smatramo da bi bilo moguće braniti i suprotno mišljenje, vjerujemo da će naši sudovi u takvim slučajevima odbiti iznose isplaćene na temelju solidarnosti od onih koje država duguje na temelju odgovornosti.¹⁵

Pravo žrtve na pratnju osobe od povjerenja

Institut reguliran Zakonom o kaznenom postupku koji u svojem 202. članku st. 2. t. 38. definira isti kao zakonskog zastupnika ili drugu poslovno sposobna osobu po izboru ovlaštenika prava na pratnju, osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedoka. Svaka žrtva, bez obzira o kojem kaznenom djelu se radi ima pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje, (čl. 43. st. 1. t. 6.) što se dakle odnosi na sve radnje kaznenog postupka u kojima žrtva ima pravo ili obvezu sudjelovati odnosno prisustvovati. U slučaju kad je potrebno s rasprave isključiti javnost, osoba od povjerenja može po odluci vijeća ipak prisustvovati navedenoj radnji kaznenog postupka (čl. 389. st. 2.). Osoba od povjerenja ne sudjeluje u postupku, osim ako je zakonski zastupnik djeteta žrtve te u tom slučaju ima sve obveze i prava zakonskog zastupnika.

Ova je odredba unesena kao posljedica transponiranja čl. 20. (c) Direktive, koji se odnosi na zaštitu žrtava u istražnoj fazi postupka. Radna je skupina smatrala da za potrebe hrvatskog pravnog sustava nema razloga da se to pravo ograničava samo na prethodni postupak, nego da se ono može odnositi i na sve druge faze postupka. Ipak, tekst Nacrta nije dovoljno precizan. Odredba Direktive ne odnosi se samo na osobu od povjerenja, ona se odnosi i na opunomoćenika žrtve. Stoga bi ta odredba trebala glasiti da žrtva ima pravo na opunomoćenika i na pratnju osobe od povjerenja prilikom poduzimanja radnji u kojima sudjeluje. Jednako tako, Direktiva predviđa mogućnost da se to pravo žrtve ograniči, pa bi trebalo razmisliti o unošenju i te mogućnosti u tekst ZKP-a.¹⁶

U Republici Hrvatskoj, od 2018. godine možemo govoriti o mješovitom sustavu koji osigurava ovo pravno za žrtve. To znači da postoji tzv. institucionalizirana pratnja koja se provodi od strane djelatnika Odjela ili Ureda za podršku žrtvama koji su u sastavu Županijskih sudova, osobama od povjerenja koje čine predstavnici organizacija civilnog društva oformljeni u prethodno spomenutu Mrežu podrške i suradnje za žrtve i svjedoke, nositeljice Ženske sobe iz

¹⁵ Državne naknade žrtvama kaznenih djela u Republici Hrvatskoj, Bukovac Puvača, Maja, str.337.

¹⁶ Z. Burić: Novi položaj žrtve u kaznenom postupku – u povodu obveze transportiranja odredaba direktive... Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 403.

Zagreba ili organizacije koje su izvan mreže, te osoba koja nije u sustavu, već se osobni izabranik žrtve koji se nalazi u njezinoj okolini poput rodbine, susjeda, prijatelja.

Problemi u hrvatskom zakonodavstvu, kada je riječ o implementaciji ovog instituta, ovog prava žrtvi, nalaze se u činjenici; a) da iako je zakonodavac dao široko shvaćanje tko može biti osoba od povjerenja, on ipak ne ukazuje, ne propisuje krug osoba, osim ako nije ista ne punoljetna ili ne posjeduje poslovnu sposobnost, b) žrtva nema pravo na procesni prigovor povodom diskrecione ili slične odluke tijela da se istoj ne omogući to pravo a odluka, iako pomalo procesna nije propisano da mora biti obrazložena, čime se ponovno osujećuje institut prigovora. c) u sudnicama ili uredima koji nemaju tehničke uvjete za veći broj sudionika često smatraju osobu pod povjerenja viškom u postupku. Također često se promišlja o činjenici treba li osoba od povjerenja biti zbilja osobni izabranik žrtve, ili stručnjak pojedinog tijela ili organizacije. Ovdje treba naglasiti kako pojedina tijela postupka smatraju da osoba od povjerenja može imati veliki utjecaj na samu žrtvu, pa i u smislu utjecaja na iskaz iste.

Pa iako je ovo pravo već ranije prepoznato kao pravo kojim se pomaže žrtvi da smanji traumatizaciju uzrokovanu počinjenjem kaznenog djela, strah od pravosudnog aparata, strah od nepoznatog, stigmatizaciju, te u konačnici rezultat mora biti, u tada kvalitetnijem iskazu koji daje, ovo pravo još uvijek je dosta nepoznato samim žrtvama i praksa ukazuje kako se s tim pravom susreću tek u fazi pred sudom, kada je već i kasno uključivanje. Iskustva pojedinih organizacija civilnog društva govore u prilog promjene opće atmosfere tijela pred kojim žrtva iskazuje, pa tako se u policiji redovno pozivaju iste kako bi bili upravo osoba od povjerenja pojedinih žrtvi, jer se prepoznaje komprehenzija podrške prema žrtvi. Treba naglasiti kako u situacijama kada državna tijela, tj, pravosudna tijela još uvijek nevoljko ili rijetko primjenjuju alate ispitivanja žrtvi – osoba s pojedinim oblikom tjelesnog oštećenja ili invaliditeta na daljinu ili putem audio-video uređaja, ili posredstvom ispitivanja suca drugo suda, već se isto čini osobno, dolaskom žrtve na predmetni sud, osoba od povjerenja može biti i tehnička podrška kao i pratitelj.

Osoba od povjerenja ne mora biti stručna osoba koja razumije cijeli proces, već je bitno da je to osoba koja daje osjećaj sigurnosti i bodri osobu tijekom postupka. Njezino zanimanje se kreće u rasponu od prijatelja, obitelji, kolege do psihologa, odvjetnika, socijalnog radnika. Uključena je u cijeli postupak, od prvog koraka prilikom podnošenja kaznene prijave, same nazočnosti na sudu pa do donošenja presude. Ima pravo biti s žrtvom u svakom koraku poglavito u sudnici s obzirom da je to vrlo stresno stanje u kojem je dobro znati da žrtva ima sebi vrlo blisku osobu koja je uz nju.¹⁷

Bitno je naglasiti prednosti prisutnosti osobe od povjerenja tijekom cijelog postupka. U situaciji kada je žrtvi izrazito teško, kada je preplavljena emocijama ili joj je jednostavno potrebna nečija prisutnost, osoba od povjerenja joj omogućava da se osjeća sigurnije, ugodnije. Osoba od povjerenja je ona koja će ju bodriti kroz postupak primjerice prilikom podnošenja prijave jer žrtva neće biti sama s nepoznatim osobama, već će imati poznato lice.

¹⁷ tako <https://podrskazrtvamaivsvedocima.wordpress.com/2019/02/12/pravo-na-osobu-od-povjerenja/>

ZAKLJUČAK

Većina odredbi propisana Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina u zadovoljavajućoj mjeri su prenesena u pravni poredak RH kao normativni okvir postupanja policije i pravosuđa. Postupovnim propisima su detaljno razrađena prava žrtava kaznenih djela kao što je pravo na uporabu svog jezika u postupku što uključuje stručnu pomoć tumača, pravo na novčanu naknadu, psihološku i drugu stručnu pomoć, pravo na zaštitu osobnih podataka, pravo na informiranost o "svom" predmetu, pravo na kontrolu primjene načela oportuniteta u fazi odlučivanja državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi i pravo na preuzimanje kaznenog postupka u slučaju odustanka državnog odvjetnika, te druga prava žrtava kaznenih djela. Postojećim normativnim rješenjima je položaj žrtve kaznenog djela, s obzirom na mogućnost da u postupku sudjeluje u svojstvu oštećenika, bitno osnažen kroz mogućnost aktivnog i djelotvornijeg sudjelovanja u kaznenom postupku.

Tako osnaženom pozicijom žrtve kaznenog djela značajno je uspostavljena ravnoteža odnosa sudionika postupka, jer žrtva kaznenog djela, koju posljedica kaznenog djela najizravnije i najteže pogađa, dobiva onu ulogu u postupku koja garantira ostvarenje minimuma obveze države da, u što je to moguće većoj mjeri, ublaži posljedice zločina koje trpi žrtva. Može se zaključiti da je Republika Hrvatska na dobrom putu da zadovolji sve uvjete propisane ovom Direktivom uz uvjet daljnjeg unapređenja praćenja provedbe zakona, integriranog djelovanja svih institucija i organizacija nadležnih za podršku i zaštitu žrtava te kontinuirane edukacije i senzibilizacije svih osoba koje kroz svoj rad dolaze u doticaj sa žrtvama kaznenih djela. Poboljšavanjem i homogeniziranjem tih aspekata znatno bi se poboljšala i ubrzala kvaliteta zaštite prava žrtava kaznenih djela.

Bez obzira na napredak u integraciji seksualnih i rodno zasnovanih zločina kroz prava žrtava koje smo gore spomenuli u kazneno pravo Republike Hrvatske, pravda još uvijek izmiče mnogim žrtvama. Mnogo je izazova i prepreka na putu učinkovite istrage i kaznenog progona takvih zločina. Također, iako je od uređivanja spomenutih zakona prošlo više od dvije godine, implementacija pojedinih prava žrtava i dalje su skopčana s teškoćama. Praksa ukazuje na probleme s kojima se susreću žrtve prilikom prijave nasilja. Naime, organizacije civilnog društva koje u svom radu pružaju pravnu i/ili psihološku pomoć žrtvama nasilja već dulje vrijeme ukazuju na navedenu problematiku, pa su stoga zamijećene poteškoće u implementaciji prava na pojedinačnu procjenu potreba žrtve, prava na pratnju osobe od povjerenja, kao i na provedbu zaštitnih mjera: obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji, udaljenja iz zajedničkog kućanstva i obveznog liječenja od ovisnosti. Iako se u manjoj mjeri na žrtve rodno uvjetovanog nasilja primjenjuje i pravo na novčanu naknadu za žrtve iz sredstava državnog proračuna, i taj institut je, uređen kao restriktivan instrument, te od istih uvjetuje tjelesne ozljede i zavisnost u odnosima, a kao naknadu veliki dio potreba žrtava nije ni promišljen. U području suzbijanja i borbe protiv rodno utemeljenog nasilja i nasilja u obitelji, izvještajnu godinu s jedne strane karakteriziraju naponi zakonodavca i prakse usmjereni ka ustrojavanju učinkovitijih mehanizama prevencije, procesuiranja i sankcioniranja rodno utemeljenog nasilja, ali s druge određena nesnalaženja kad su u pitanju izmjene i primjena zakonodavnog okvira u duhu ratificirane Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Konvencija).

PREPORUKE

- Treba pružiti dodatne napore kako bi se osigurale potrebne informacije svim žrtvama, i to na razini laika, od njihovog prvog kontakta s nadležnim tijelom. Žrtve koje žive u ruralnim područjima ili su osobe s invaliditetom ili starije životne dobi, treba osigurati dostupnost zaštite i potpore i u ruralnim krajevima, a žrtva rodnouvjetovanog nasilja treba dobiti informacije o dostupnoj podršci u odgovarajućem trenutku, a službe za podršku bi trebale biti dostupni ovisno o žrtvinim potrebama. Važno je da budu informirane o postupcima za podnošenje žalbe/prigovora u situaciji lošeg odnosa s tijelima progona i pravosudnim tijelima. U slučaju žrtava rodnouvjetovanog nasilja, bitno je da žrtva može kontaktirati istu osobu (pri policiji, organizaciji civilnog društva...).
- Potrebno je osigurati dodatne oblike financiranja besplatne i specijalizirane podrške za pojedine grupe žrtava. Naglašavamo potrebu za ciljanom i integriranom podrškom žrtvama sa specifičnim potrebama, kao što su žrtve seksualnog nasilja, žrtve rodno zasnovane nasilje i žrtve nasilja u bliskim vezama, a uključujući podršku i savjetovanje o traumi.
- Propitati praksu prekršajnih odjela Općinskih sudova u smislu neprihvatanju i neizricanja mjeru udaljenja iz zajedničkog doma/kućanstva prije pokretanja prekršajnog/kaznenog postupka, kroz izradu analize stanja, te donijeti odgovarajuće preporuke.
- Raditi na pravnoj snazi i drugim alatima kako pravosudni sustav i represijski aparat ne bi bili nemoćni u osiguravanju prava žrtvi kod pojedinih zaštitnih mjera. Također, trebalo bi se nacionalnim zakonom pojačati fizička zaštita žrtava i članova njihove obitelji.
- U smislu provedbe prava na senzibilizaciju pri ispitivanju žrtava rodnouvjetovanog nasilja, nastaviti s edukacijama i komunikacijskim vještinama u pojedinim tijelima ispitivanja.
- Urediti pravne popise koje govore o pravu žrtve na tajnost podatka da se ista odnosi na sve sudionike kaznenog/prekršajnog postupaka, izuzev suda, na način da se osobni podaci žrtve odvoje u posebnu oмотnicu predmeta, ako ne postoji snažan i validan smisao otkrivanja adrese žrtve Također kada je žrtva službeni djelatnik pojedinih tijela umjesto da se kao adresa za primanje pismena navodi mjesto prebivališta/boravišta žrtve, treba navoditi adresu radnog mjesta.
- Sustav besplatne pravne pomoći razviti na način da se osigurava žrtvama u širem opsegu nego sada, te da se smanji retraumatizacija iste uvjetujući proaktivnost u pronalasku osobe/a koju će ju tu pomoć pružiti.
- Smanjiti na najmanju moguću mjeru i samo u specifičnim situacijama žrtve nasilja u obitelji u prekršajnim postupcima ispitivati pred počiniteljem odnosno suočavati ih u postupku.
- Pojačati nedostatan financiranje organizacija civilnoga društva koje su posvećene zaštiti i podršci žrtava nasilja.
- Dopustiti veće uključenje organizacija civilnog društva u postupak pojedinačne procjene, a isti ne smije biti strogo formaliziran, u obliku ispitivanja sa strogo propisanom formom.
- Izmijeniti izričitu odredbu Zakona o novčanim naknadama za žrtve kaznenih djela na način da se uvjetuje odobravanje državne naknade ili smanjenje iznosa naknade uključenosti žrtve u kazneno djelo.

Projekt je financiran

BaBe!
Bud aktivna. Bud emancipirana.

sredstvima iz Rights, Equality and
Citizenship programa (2014.-2020.) Europske unije.

- Jasnije propisati kako se adhezija (spajanje predmeta – kazneni postupak i naknada štete) ne bi rijetko ili uopće ne događala, jer u tim postupcima ne vrijede pravila i pravažrtava, a i sam se postupak naknade odugovlači. Kod žrtvi rodnouvjetovanog nasilja, naknada bi također trebala poslužiti kao oblik podrške za neovisan život, između ostalog pokrivajući troškove terapije, gubitak zarade i psihološku štetu. Nadalje, dodijeljeni iznos naknade treba uzeti u obzir da u slučajevima nasilja u obitelji, žrtva će možda morati napustiti svoje prebivalište/boravište, kako bi sebe i eventualno djecu zaštitila od nasilja. Pravo na zdravstvenu zaštitu ne bi se trebalo određivati po minimalnom standardu prava pacijenata, jer se u primarnoj premisi za ostvarivanje naknade iz državnog proračuna, uvjetuje postojanje nekog oblika tjelesne ozljede.
- Država mora primjenjivati rokove za odlučivanje i isplate naknade koji su uređeni Zakona o novčanim naknadama za žrtve kaznenih djela.
- Kod instituta osobe od povjerenja/pravo na pratnju žrtve pred institucije, potrebno je urediti procesni zakon/propis na način da se žrtvi dopusti pravo na procesni prigovor povodom diskrecione ili slične odluke tijela da se istoj ne omogući to pravo.

Institut za istraživanje
práce u rodini

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ravnopravnost spolova

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge